

II.3.6 Pietas spectata

Druhou doloženou hrou¹ z opolského gymnázia je *Pietas spectata*, která byla představena v červnu kanonizačního roku 1729, a to nejvyšší gramatikální třídou (syntaxí), pro jejíž žáky ji sepsal Joannes Braun.² Hra zpracovává jak historické (i když fantazií doplněné) události předcházející Janově smrti, tak posmrtnou oslavu světce prezentovanou v alegorické rovině.

Námět představený v *perioche argumenti* se odvolává na Balbínův text začleněný do kanonizačních akt a tvoří podklad pro první část hry. Tu otevírá alegorická předehra (*prolusio*), ve které Zbožnost věncí Jana růžemi jako mučedníka a Mlčení ho jako ctitele Panny Marie zdobí hvězdami. Pak už na scénu vstupuje zuřící král Václav, který k sobě chce povolat Jana – ten je však na pouti do Staré Boleslavi. Proto se ho dva zbožní dvořané vydají varovat, zatímco zlí služebníci si plánují bezuzdný život, až se jim podaří vydat Jana na smrt. Po návratu z Boleslavi je Jan utopen ve Vltavě. Následující chorus komentuje objevení se hvězd na místě světceva utonutí.

Druhá část hry je čistě alegorická a pracuje s motivem řeky Vltavy, která šíří Janovu slávu nejprve po českých řekách a ty ji pak předávají Tiberu. Díky němu se sláva může šířit dál a řeky, zastupující celý svět, ctí Jana jako svého nebeského ochránce. Závěrečný epilog gratuluje sv. Janu ke kanonizaci.

Na jeviště vstupovaly, jak se zdá, v každé části zcela rozdílné skupiny postav. Za reálné můžeme vedle Jana a krále Václava považovat dva dvořany, jejichž jména (*Philotheus* a *Siopus*) poukazují na jejich zbožnost, a blíže neurčený počet služebníků. Ve druhé části zjevně měly hlavní úlohu alegorie řek, ve vedlejších částech pak personifikace Zbožnosti a Mlčení a také Trítón.

Hra *Pietas spectata* je ve vydávaném korpusu mimořádná, protože u ní odhalujeme zjevné souvislosti s téměř o třicet let starší hrou *Divus Joannes invictus* B. Pannagla (viz s. 466–475). Hry se podobají výstavbou a částečně i obsahem.³ V první části obě zobrazují fatální konflikt Jana s králem, který končí světcovým svržením do Vltavy, obě přivádějí na scénu královský dvůr a nechávají jednat fiktivní dvořany a služebníky. Zatímco Pannagl se více věnuje intrikám a peripetiím králova nátlaku na Jana, Braun do děje vnáší epizodu o pouti světce do Staré Boleslavi. V obou hrách je Jan zázračně posílen před mučednickou smrtí, v *Pietas spectata* mu však útěchu poskytuje Panna Marie, nikoli zemští patroni jako ve hře B. Pannagla (I/8).

¹ NK ČR, sign. 52 A 39, adl. 114, ke všem opolským hrám LA 1729, ARSI, sign. Boh. 145, p. 250, velmi stručně též Mykita-Glensk: *Z dziejów szkolnego teatru*, s. 316.

² Joannes Braun (Praun), * 20. 1. 1701 Nýrsko?, ingr. 9. 10. 1724 Praha, p4v 2. 2. 1739 Chomutov, † 24. 3. 1758 Bielsko (PL). Za katedrou strávil jen obvyklá léta po filozofii a terciátu. Pro jeho literární vlohky nemáme žádné doklady, předpokládáme pouze určité hudební nadání, jež uplatnil jako *prefectus musicae* právě během působení na gymnáziu v Opoli. Od roku 1739 působil jako arcibiskupský misionář a u této služby setrval až do konce života. Braun, Joannes SJ, 1701–1758, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000101094>, zpracovaly Anna Fechtnerová a Kateřina Bobková-Valentová.

³ Např. pohoršování zbožných dvořanů nad dvorem (I/3) u Brauna a vzdychání Pannaglova Paciana nad jednáním krále (I/7).

Styčné body najdeme i v alegorické části hry. Znamením nebeské slávy jsou v obou hrách Vltavu ozařující hvězdy, jež šíří Janovu slávu do okolních měst (Pannagl) nebo řek (Braun). Šestá scéna hry *Divus Joannes invictus*, ve které Vltava vyslovuje svou touhu po zasazení Jana do papežského prstenu, tj. po svatořečení, nachází svůj protějšek ve 3. scéně v *Pietas spectata*, kde Tiber šíří slávu Jana zpečetěnou právě papežským prstenem. Odpovídají si také epilogy: Pannagl nechává Janovy příznivce žádat Řím o pozornost, tj. zahájení kanonizačního procesu, a Braun už Janovi gratuluje ke svatořečení.

Další spojovací článek obou her můžeme najít v názvu opolské hry, který připomíná, že Janova zbožnost byla prověřena ohněm a vodou. A právě spojení těchto živlů je obsahem Merkurova proroctví o šťastné době pro Čechy, které otvírá Pannaglovu hru.

Z výše uvedeného je zřejmé, že podobnost her není náhodná, ale spíše záměrná. Otázkou však zůstává, jak mohl J. Braun znát Pannaglovu hru. Nejjednodušší by bylo předpokládat, že měl k dispozici čerstvě vydaný sborník *Musa Panagaea*, jehož tisk byl představenými schválen už na samém počátku roku 1729.⁴ Nelze se ovšem domnívat, že se kniha stihla po provincii rozšířit již během jarních měsíců téhož roku, kdy Braun *Pietas spectata* psal. Musíme se tedy přiklonit k hypotéze, že jako inspirační zdroj Braunovi posloužil výtisk synopse či nějaký nám neznámý rukopis hry *Divus Joannes invictus*, který se náhodně zatoulal do knihovny koleje v Opoli.

⁴ Potvrzení generálova schválení najdeme v listu provinciálovi z 15. 1. (Epp. Gen., ARSI, sign. Boh. 7/II, f. 281r, P. Julio Zwicker Provinciali 15. Januarii 1729: [...] *Librum, qui inscribitur Musa Panagea, cum Revisorum plerique omnes ita censuerint, typis mandandum permitto*. Provinciálova aprobace tisku je ovšem datována již 3. lednem.